

الگوریتمی برای رنگ همانندی منسوجات با لغو محدودیت در تعداد رنگهای به کار رفته

هاله خلیلی* و سید حسین امیرشاهی**

دانشکده مهندسی نساجی، دانشگاه صنعتی اصفهان

(دریافت مقاله: ۱۳۷۶/۳/۱۳ - دریافت نسخه نهایی: ۱۳۷۶/۸/۱۳)

چکیده - در این مقاله الگوریتمی برای تعیین نسبت ضرایب جذب و انتشار (K/S) رنگها به روش حداقل مربعات^۱ ارائه شده است. علاوه بر آن با استفاده از شبه معکوس ماتریس^۲، محدودیت موجود در تعداد اولیه‌ها در نظریه یک ثابتی کیوبلکا-مانک حذف شده است. در روش پیشنهادی انتخاب رنگینه‌ها برای رنگ همانندی کالریمتری^۳، براساس یک رنگ همانندی اولیه اسپکتروفوتومتری^۴ صورت گرفته است. کاربرد روشهای پیشنهاد شده در یک رنگ همانندی رایانه‌ای^۵ با بیشتر (یا کمتر) از سه اولیه مورد آزمایش قرار گرفته است.

An Algorithm for Color Matching of Textiles With Elimination of Limitation on Primaries

H. Khalili S.H. Amirshahi

Department of Textile Engineering, Isfahan University of Technology

ABSTRACT- *The proposed algorithm suggests a new method for determination of K/S value of primaries based on linear least Squares Technique. By applying the matrix pseudoinverse, a modification is introduced to eliminate the limitation on the numbers of applied dyes in one - constant Kubelka-Munk theory. The selection of dyes for tristimulus matching are also done on the basis of the initial spectrophotometric results. The applicability of suggested methods are tested through a computer colour matching attempt with more/less than three primaries.*

۱- مقدمه

یک ثابتی کیوبلکا-مانک [۱] به عنوان بهترین نظریه برای پیش‌بینی دقیق غلظت رنگها در رنگ همانندی منسوجات به تفصیل مورد بحث واقع شده است. به طور کلی دو روش رنگ همانندی در منسوجات به کار می‌روند. در روش اول که رنگ همانندی اسپکتروفوتومتری [۲] نامیده می‌شود، هدف تقلید هر چه کاملتر

اگر چه رنگ همانندی منسوجات برای سالیان متمادی یک هنر بوده است، ولی امروزه موضوع استفاده از روشهای رایانه‌ای به عنوان جایگزینی برای این نوع رنگ همانندی مطرح است و در مقاله‌های متعددی مورد بحث قرار گرفته است. در این مقاله‌ها نظریه

* کارشناس ارشد ** استادیار

فهرست علائم

A^+	شبه معکوس ماتریس A	هر رنگ	T	ماتریس توابع رنگ همانندی
C	غلظت هر رنگ	محرکهای رنگی	ΔE	مقدار اختلاف رنگ
E	انرژی نسبی منبع نوری	نسبت ضریب جذب به انتشار	Δt	اختلاف بین محرکهای رنگی
$(K/S)_{mix}$	نسبت ضریب جذب به انتشار	زمینه		نمونه و استاندارد
	مخلوط	توابع رنگ همانندی	λ	طول موج
$(K/S)_n$	نسبت ضریب جذب به انتشار	انعکاس		

ثابتی به روش حداقل مربعات انجام شده است. به علاوه نحوه انتخاب رنگ از کل بسته رنگی موجود نیز توسط رنگ همانندی اولیه اسپکتروفتومتری صورت گرفته به نحوی که اطلاعات به دست آمده از این روش به عنوان غلظتهای اولیه به حلقه تکرار برای رنگ همانندی کالریمتری معرفی شده‌اند. در این تحقیق، برای نمونه‌هایی که با بیشتر از سه رنگ نیز قابل همانند شدن هستند با استفاده از روش شبه معکوس ماتریسها نسخه‌های مناسب به دست آمده است. علاوه بر این سعی شده است تا روشهای مناسبتر و عملیتری در مرحله اصلاح شیدرننگی^۹ نیز به کار گرفته شوند. لذا به طور دقیقتر هدف این مقاله لغو محدودیت در تعداد اولیه‌های به کار رفته در سیستم یک ثابتی کیوبلکا-مانک، محاسبه K/S اولیه‌ها با استفاده از مخلوط آنان و همچنین ارائه روشهای ساده‌تر و عملیتر در اصلاح شید است. کلیه برنامه‌های رنگ همانندی در این پژوهش توسط برنامه متلب^{۱۰} نوشته شده و با استفاده از تکنیکهای خاص این زبان برنامه ریزی شده‌اند.

۲- روش جدیدی برای تعیین مقادیر K/S اولیه‌ها

واولویت و همکارانش روش ویژه‌ای را از طریق روش حداقل مربعات برای تعیین مقادیر K و S هر رنگ در نظریه دو ثابتی کیوبلکا-مانک برای مخلوط الیاف از قبل رنگریزی شده ارائه کرده‌اند [۷]. در این روش تعیین ضرایب جذب و انتشار کیوبلکا-مانک توسط رگرسیون خطی حداقل مربعات انجام شده است. فرض می‌شود که یک سری معادله‌های خطی مستقل به صورت زیر در دسترس است:

منحنی انعکاسی استاندارد است و از نقطه نظر تعداد رنگهای به کار رفته محدودیتی وجود ندارد. روش دوم رنگ همانندی کالریمتری نامیده می‌شود و هدف از آن به حداقل رساندن اختلاف محرکهای رنگی هدف و نمونه است. در این روش تعداد رنگها طبق روش پیشنهادی آلن [۳] به سه رنگ محدود می‌شود و رنگ همانندی از درجه آزادی^۶ پایینی برخوردار است. در رنگ همانندی منسوجات برای به دست آوردن نتیجه دقیقی با هزینه کمتر، انطباق بهتر منحنیهای انعکاسی و حصول رنگ همانندی شرطی^۷ با اندیس پایینتر اغلب اوقات به بیش از سه رنگ احتیاج است. لذا، استفاده از سه رنگ قادر نخواهد بود که همواره نمونه‌ها را به بهترین صورت همانند سازد. در خصوص روشهای رنگ همانندی و لغو محدودیت در تعداد رنگهای به کار رفته در نظریه دو ثابتی مقاله‌هایی منتشر شده است [۵ و ۴]. لذا یکی از اهداف این مقاله ارائه الگوریتمی برای رنگ همانندی منسوجات که از نظریه یک ثابتی پیروی کنند به روشی جدید با لغو محدودیت در تعداد رنگهای اولیه است. علاوه بر این در رنگ همانندی منسوجات و برای تعیین مقدار K/S واحد^۸ رنگها ضروری است تا با استفاده از غلظتهای مختلفی از هر رنگ به تنهایی، منحنی K/S در مقابل غلظت رسم شود [۶]. اگر چه این منحنی باید تا محدوده وسیعی خطی باشد ولی به دلایل مختلفی این آرمان هیچ‌گاه عملی نشده و ضروری است تا مناسبترین خط از بین اطلاعات حاصله رسم شود که بروز خطا در مراحل بعدی را موجب می‌شود. لذا به منظور رفع این مشکل، در پژوهش حاضر تعیین نسبت ضرایب جذب به انتشار (K/S) هر رنگ برای اولین بار در نظریه یک

$$KSCOEF = \begin{bmatrix} C_{1,1} & C_{1,2} & \dots & C_{1,n} \\ C_{2,1} & C_{2,2} & \dots & C_{2,n} \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ C_{m,1} & C_{m,2} & \dots & C_{m,n} \end{bmatrix} \quad (5)$$

(m×n)

گام ۳ - سمت چپ معادله (۴) به عنوان ماتریس مشاهده‌ها و به صورت ماتریس (۶) تعریف می‌شود:

$$OBS = \begin{bmatrix} (K/S)_{mix,1,400} - (K/S)_{sub,400} \\ (K/S)_{mix,2,400} - (K/S)_{sub,400} \\ \vdots \\ (K/S)_{mix,m,400} - (K/S)_{sub,400} \end{bmatrix} \quad (6)$$

(m×1)

آن گاه معادله (۴) را می‌توان به صورت معادله (۷) نشان داد:

$$OBS = KSCOEF \cdot KoverS \quad (7)$$

گام ۴ - بنابراین براساس روش حداقل مربعات می‌توان ماتریس KoverS را به شکل معادله (۸) نوشت:

$$KoverS = (KSCORF' \cdot KSCOEF)^{-1} \cdot KSCOEF^{-1} \cdot OBS \quad (8)$$

گام ۵ - معادله (۸) در ۱۶ طول موج باید تکرار شود تا مقادیر K/S برای n رنگ در ۱۶ طول موج با فواصل ۲۰ نانومتری به دست آیند. از آنجاکه تأثیر متقابل رنگها بر یکدیگر در روش فوق‌الذکر در نظر گرفته شده است لذا استفاده از این روش منجر به کسب نتایج مناسبتر نسبت به روشهای معمول می‌شود.

۳- نحوه انتخاب رنگ

نحوه انتخاب رنگ در یک رنگ همانندی همواره از سؤالات اصلی بوده است و انتخاب رنگینه‌های صحیح تا حد زیادی موجب کاهش خطا و باعث کوتاهتر شدن فرایند رنگ همانندی می‌شود. در پژوهش حاضر نحوه انتخاب رنگ از طریق رنگ همانندی اسپکتروفتومتری انجام گرفته است [۵].

$$\begin{cases} Y_1 = B_{10}x_{1,0} + B_{11}x_{1,1} + B_{12}x_{1,2} + \dots + B_{1n}x_{1,n} \\ \vdots \\ Y_m = B_{m0}x_{m,0} + B_{m1}x_{m,1} + B_{m2}x_{m,2} + \dots + B_{mn}x_{m,n} \end{cases}$$

در این دستگاه معادله‌ها m تعداد مشاهده‌ها و n تعداد مجهولهاست. این سیستم را می‌توان به شکل ماتریسی زیر نوشت:

$$Y = X \cdot B \quad (1)$$

که در آن:

Y: ماتریس مشاهده‌ها

X: ماتریس ضرایب و

B: ماتریس مجهولها هستند.

اگر تعداد مشاهده‌ها از مجهولها بیشتر باشد بهترین جوابها با تحلیل واریانس قابل محاسبه بوده و بنابراین می‌توان نوشت:

$$B = (X' \cdot X)^{-1} \cdot X' \cdot Y \quad (2)$$

که $X' = X^T$ ماتریس ترانپوز آن است.

در پژوهش حاضر، روش ارائه شده توسط آنان با اصلاحاتی برای محاسبه K/S رنگها به نظریه یک ثابتی تعمیم داده شده است. الگوریتم به کار رفته را می‌توان به این صورت بیان کرد:
گام ۱ - معادله زیر در سیستم یک ثابتی در هر طول موج برقرار است:

$$(K/S)_{mix} = (K/S)_{sub} + C_1(K/S)_1 + C_2(K/S)_2 + \dots + C_n(K/S)_n \quad (3)$$

و لذا:

$$(K/S)_{mix} - (K/S)_{sub} + C_1(K/S)_1 + C_2(K/S)_2 + \dots + C_n(K/S)_n \quad (4)$$

گام ۲ - معادله (۴) را برای m مخلوط و n رنگ در ۱۶ طول موج حل کرده و ماتریس ضرایب به صورت ماتریس (۵) تعریف می‌شود:

در این روش ابتدا نمونه استاندارد به یک برنامه اسپکتروفتومتری معرفی شده است و غلظت‌های لازم از اولیه‌ها محاسبه می‌شوند. غلظت‌های منفی به دست آمده برای هر رنگ در هر دوره^{۱۲} به معنی عدم نیاز و ضرورت حذف رنگ مربوطه از سیستم رنگ همانندی است. در کار فعلی این روش به همراه آزمایش آماری ^{13}F به خدمت گرفته شده است، به نحوی که پس از حذف رنگ‌های با غلظت منفی، رنگ‌های باقیمانده که مقدار غلظت آنها مقادیر مثبت ولی کوچکی بودند با استفاده از آزمایش F مورد ارزیابی قرار گرفتند. مقدار اطمینان^{۱۴} در نظر گرفته شده برابر $\alpha = 0/05$ بوده و لذا مقادیر با خطای ۰/۵٪ حذف شد. رنگ‌های انتخاب شده از این طریق به عنوان اولیه‌ها به سیستم رنگ همانندی کالریمتری معرفی شده‌اند. استفاده از رنگ‌های انتخاب شده با این روش و معرفی غلظت‌های حاصله از رنگ همانندی اسپکتروفتومتری به عنوان غلظت‌های اولیه در روش رنگ همانندی آلن باعث می‌شود تا تعداد حلقه‌های تکرار به مراتب کاهش یافته و از طرفی رنگ همانندی بسیار دقیقتر و مناسبتری به علت انتخاب صحیح رنگینه‌ها صورت پذیرد.

از آنجا که رنگ همانندی کالریمتری منسوجات با استفاده از روش آلن محدود به استفاده از سه رنگ می‌شود، لذا تنها مشکل انتخاب رنگ با روش ذکر شده این می‌توانست باشد که در صورت انتخاب بیش از سه اولیه امکان رنگ همانندی کالریمتری میسر نباشد. از این رو اصلاح روش آلن به منظور رفع محدودیت در تعداد اولیه‌های به کار رفته الزامی بود.

۴- لغو محدودیت در تعداد رنگ‌های اولیه مورد استفاده

در رنگ همانندی منسوجات برای به دست آوردن نتایج مناسبتر با درجه متامریزم^{۱۵} پایتتر گاهی اوقات نیاز به بیش از سه رنگ اولیه احساس می‌شود. استفاده از روش پیشنهادی آلن که براساس معکوس پذیر بودن ماتریسها استوار بود باعث می‌شد تا تعداد رنگ‌های اولیه در سیستم یک ثابتی به سه رنگ محدود شوند. به بیان دیگر در صورتی که استفاده از بیش از سه رنگ ضروری تشخیص داده می‌شد تنها راه ممکن، استفاده از رنگ همانندی اسپکتروفتومتری می‌بود که الزاماً به اختلاف برابر صفر و یا در محدوده حدرواداری توافق شده منجر نمی‌شد. لغو محدودیت در

تعداد رنگ‌های اولیه در رنگ همانندی کالریمتری در سیستم دو ثابتی کیوبلکا-مانک قبلاً گزارش شده است [۵ و ۴]. در این روش با استفاده از شبه معکوس ماتریسها بر مشکل عدم رسیدن به ماتریسهای مربع که منجر به معکوس ناپذیر بودن آنها می‌شد غلبه شده و بدین وسیله استفاده از روش آلن عمومیت یافته است.

در مقاله حاضر این پیشنهاد به رنگ همانندی منسوجات با استفاده از نظریه یک ثابتی تعمیم داده شده است به نحوی که امکان استفاده از n اولیه در رنگ همانندی کالریمتری به روش آلن میسر شده است.

۵- توضیح الگوریتم پیشنهادی

مراحل پیشنهادی در این نحوه رنگ همانندی عبارت‌اند از:

گام ۱ - محاسبه شبه ضرایب K/S کیوبلکا-مانک^{۱۶} براساس روش جدید،

گام ۲ - رنگ همانندی اسپکتروفتومتری براساس نظریه یک ثابتی کیوبلکا-مانک برای انتخاب رنگ‌های مناسب با حذف غلظت‌های منفی و غلظت‌های بسیار کم توسط آزمایش F،

گام ۳ - در نظر گرفتن غلظت‌های رنگ محاسبه شده در گام دوم به عنوان نقطه شروع رنگ همانندی کالریمتری،

گام ۴ - تشکیل معادله تکرار:

از آنجا که ریشه محدودیت در روش آلن در حصول ماتریسهای معکوس پذیر است، با استفاده از شبه معکوس ماتریسها محدودیتی که در روش آلن برای تعداد اولیه‌ها وجود دارد از بین می‌رود و معادله تکرار به صورت معادله (۹) ظاهر می‌شود:

$$A_{(r \times N)} \cdot \Delta C_{(N \times 1)} = \Delta t_{(r \times 1)} \quad (9)$$

در این معادله N نشاندهنده تعداد رنگ‌های کاندیدا برای رنگ همانندی است و لذا مقدار تغییرات غلظت (ΔC) را می‌توان به صورت معادله (۱۰) نوشت:

$$\Delta C = A^{-1} \cdot \Delta t \quad (10)$$

از آنجا که ماتریس A می‌تواند با چنین تعریف کلی یک ماتریس

غیرمربع باشد لذا به منظور معکوس کردن ماتریس غیرمربع A از شبه معکوس ماتریس استفاده کرده و آن را با A^+ نشان داده، لذا می توان نوشت:

$$\Delta C = A^+ \cdot \Delta t \quad (11)$$

A در معادله (9) عبارت است از:

$$A = (T.E.D.\Phi) \quad (12)$$

که در معادله (12) ماتریسهای T و D و E همان ماتریسهای تعریف شده توسط آن هستند که عبارت اند از:

$$T = \begin{bmatrix} \bar{x}_{400} & \bar{x}_{420} & \dots & \bar{x}_{700} \\ \bar{y}_{400} & \bar{y}_{420} & \dots & \bar{y}_{700} \\ \bar{z}_{400} & \bar{z}_{420} & \dots & \bar{z}_{700} \end{bmatrix}_{(3 \times 16)} \quad (13)$$

$$D = \begin{bmatrix} d_{400} & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & d_{420} & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & d_{700} \end{bmatrix}_{(16 \times 16)} \quad (14)$$

که در آن:

$$d_{(\lambda)} = \frac{r \times R_{(\lambda)}^2}{(R_{(\lambda)}^2 - 1)} \quad (15)$$

$$E = \begin{bmatrix} E_{400} & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & E_{420} & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & E_{700} \end{bmatrix}_{(16 \times 16)} \quad (16)$$

و تنها تغییر در ماتریس Φ صورت پذیرفته است که از یک ماتریس 16×3 به یک ماتریس $16 \times n$ تغییر اندازه داده است و به صورت ماتریس (17) نوشته می شود:

$$\Phi = \begin{bmatrix} (K/S)_{1,400} & (K/S)_{2,400} & \dots & (K/S)_{n,400} \\ (K/S)_{1,420} & (K/S)_{2,420} & \dots & (K/S)_{n,420} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ (K/S)_{1,700} & (K/S)_{2,700} & \dots & (K/S)_{n,700} \end{bmatrix}_{(16 \times n)} \quad (17)$$

که در آن:

T: ضرایب رنگ همانندی،

E: توزیع نسبی طیفی منبع نوری،

R: انعکاس طیفی و

t: به هدف اشاره می کند.

گام 5 - تعیین ΔC با استفاده از معادله (18)

$$\Delta C_{(N \times 1)} = A^+_{(3 \times N)} \cdot \Delta t_{(3 \times 1)} \quad (18)$$

مجدداً تأکید می شود که از معادله (9) که بر مبنای استفاده از شبه معکوس ماتریسهاست بدون هیچ محدودیتی در تعداد رنگهای مورد استفاده در رنگ همانندی کالریمتری می توان استفاده کرد، گام 6 - حلقه های تکرار¹⁷ تا زمانی که ΔE بین نمونه استاندارد و همانند شده به حداقل ممکن برسد و یا شرط ذکر شده معادله (19) برقرار شود ادامه می یابد.

$$(\Delta X, \Delta Y, \Delta Z) \rightarrow (0, 0, 0) \quad (19)$$

6- آزمایشات

در پژوهش حاضر ابتدا 5 رنگ کاتیونیک (بازی) به عنوان یک بسته رنگی انتخاب شدند که اسامی و شماره شاخص رنگ¹⁸ آنها به صورت زیر است:

1. Youhaocryl Yellow X-8GL (C.I. Basic Yellow 13)
2. Youhaocryl Golden Yellow X-GL (C.I. Basic Yellow 28)
3. Youhaocryl Red X-GRL (C.I. Basic Red 46)
4. Youhaocryl Blue X-GRL (C.I. Basic Blue 41)
5. Youhaocryl Red 2G (C.I. Basic Red 18)

جدول ۱ - اختلاف رنگ (ΔE) بین نمونه‌های همانند شده و استاندارد پس از اولین رنگ‌گری

نمونه	ΔL^*	Δa^*	Δb^*	ΔE	تعداد رنگهای بکار رفته در رنگ‌گری
همانند ۱	۳/۰۵۶۶	۰/۳۶۷۷	۰/۵۰۰۹	۳/۱۱۳۲	۳ رنگی
همانند ۲	۳/۰۰۸۶	۰/۶۸۸۱	۰/۹۰۱۰	۳/۲۱۱۵	۳ رنگی
همانند ۳	-۰/۴۲۱۴	۱/۴۳۰۵	-۱/۵۸۸۵	۲/۱۷۸۸	۲ رنگی
همانند ۴	-۰/۱۶۳۰	-۱/۴۰۲۶	-۰/۱۷۴۸	۱/۴۲۲۸	۳ رنگی
همانند ۵	-۰/۶۸۹۷	-۱/۶۹۳۱	-۱۲/۱۵۲۷	۴/۴۵۵۴	۴ رنگی

رنگهای شماره ۲ و ۳ و ۴ به دلیل امکان حصول رنگهای متنوع با مخلوط کردنشان، به عنوان یک سیستم سه رنگی^{۱۹} در صنعت استفاده می‌شود و از رنگهای شماره ۱ و ۵ نیز برای حصول فامهای خاصی در ترکیب با سایر رنگها استفاده می‌شود.

نمونه‌های کالیبراسیون توسط رنگ‌گری ۸ نمونه با درصدهای مختلف با هر یک از ۵ رنگ ذکر شده به دست آمدند. این نمونه‌ها با غلظت‌های زیر رنگ‌ریزی شده و به منظور به دست آوردن مقدار نسبت ضرایب جذب و انتشار هر رنگینه (K/S) بهترین خط در هر طول موج رسم شد. غلظت‌های استفاده شده بدین منظور عبارت از ۱/۵، ۱، ۰/۵، ۰/۱۵، ۰/۱، ۰/۰۵، ۰/۰۲۵، ۰/۰۰۵ درصد بر مبنای وزن کالا^{۲۰} بودند. به منظور تعیین (K/S) هر رنگ با استفاده از روش پیشنهادی در این پژوهش ۴۳ نمونه مختلف از ترکیب ۵ رنگ نام برده شده در ترکیب‌های کاملاً تصادفی ۲ تا ۵ رنگی رنگ‌ریزی شده و به عنوان نمونه‌های واقعی به الگوریتم مورد نظر معرفی شدند. از این نمونه‌ها در مراحل بعدی به عنوان استاندارد نیز استفاده شد. در این رنگ همانندی کلیه نمونه‌ها در زیر منبع نوری D_{65} و مشاهده کننده استاندارد CIE ۱۹۶۴ همانند شده و از سیستم‌های CIELAB و CMC برای بیان اختلاف رنگ استفاده شده است. همچنین رنگ همانندی با استفاده از رنگینه‌های اولیه ذکر شده بر روی اکریلیک انجام پذیرفته است. به منظور کنترل نسخه‌های ارائه شده توسط رایانه، برخی از نسخه‌های پیشنهادی به طور عملی در رنگ‌ریزی به کار گرفته شدند. جدول ۱ اختلاف بین نمونه‌های رنگ‌ریزی شده توسط نسخه‌های پیشنهادی رایانه‌ای را با استانداردها نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود اختلاف بین نمونه‌ها و نمونه استاندارد برای اولین رنگ‌ریزی مناسب بوده و این نتایج نشان‌دهنده

این واقعیت است که نحوه تعیین K/S به روش جدید و انتخاب رنگینه‌ها مناسب بوده است. برای مقایسه بین مقادیر K/S رنگهای اولیه به کار رفته از طریق روش جدید و روش کلاسیک قبلی که رسم بهترین خط بین مقادیر K/S در غلظت‌های متفاوت در هر طول موج است نمونه‌های کالیبراسیون معرفی شدند. سپس بهترین خط، از بین ۸ غلظت براساس انعکاس نمونه‌ها در هر طول موج رسم شدند. ضریب زاویه این خط مقدار K/S واحد هر رنگ در هر طول موج را نشان می‌دهد. با استفاده از مقادیر K/S حاصله از این طریق، رنگ همانندی بر روی تعدادی از نمونه‌ها که در روش قبل نیز به عنوان استاندارد معرفی شده بودند صورت گرفت که نتایج حاصله پس از انجام اولین رنگ‌گری در جدول ۲ نشان داده شده‌اند. از بررسی میانگین اختلاف رنگ^{۲۱} (ΔE) بین نمونه‌های استاندارد و همانند شده در دو روش می‌توان نتیجه‌گیری کرد که تعیین K/S به روش حداقل مربعات منجر به این نتیجه می‌شود که اولین نسخه‌های آزمایشگاهی به دست آمده از این روش دارای میانگین اختلاف رنگ (ΔE) برابر ۲/۸۷۶۳ پس از اولین رنگ‌ریزی به روش جدید است، در حالی که میانگین اختلافها برای همین نمونه‌ها در روش کالیبراسیون پس از اولین رنگ‌ریزی برابر ۷/۷۸۵۴ است. بنابراین با استفاده از روش حداقل مربعات برای تعیین K/S اولیه‌ها می‌توان نسخه‌های پیشنهادی اولیه مناسبتری به دست آورد که در مراحل بعد نیاز به تصحیح کمتری داشته باشند و یا حتی در مواردی مانند استاندارد شماره ۳ که اختلاف رنگی (ΔE) برابر ۱/۴۲۲۸ دارد تقریباً نیازی به تصحیح نداشته باشد.

به نظر می‌رسد که علت کسب چنین نتیجه‌ای ناشی از این نکته باشد که در روش تعیین K/S به روش جدید، هر گونه اثر متقابل رنگها و بلوک شدن احتمالی آنان توسط سایر رنگها در مقدار K/S

جدول ۲ - مقایسه نتایج رنگ همانندی بین نمونه‌های به دست آمده از روش کالیبراسیون و روش جدید

نمونه	ΔE نمونه با استاندارد پس از رنگریزی به روش کالیبراسیون	ΔE نمونه با استاندارد پس از رنگریزی به روش جدید
همانند ۱	۵/۶۸۰۵	۳/۱۱۳۲
همانند ۲	۱۱/۵۸۰۳	۳/۲۱۱۵
همانند ۳	۹/۹۹۲۹	۲/۱۷۸۸
همانند ۴	۴/۹۷۳۱	۱/۴۲۲۸
همانند ۵	۶/۷۰۰۱	۴/۴۵۵۴
میانگین اختلافات	۷/۷۸۵۴	۲/۸۷۶۳

جدول ۳ - نتایج به دست آمده از اولین رنگریزی برای نمونه‌هایی که با کمتر از سه رنگ همانند می‌شوند

نمونه	ΔL^*	Δa^*	Δb^*	CMC	تعداد رنگهای به کار رفته در رنگریزی
همانند ۳	-۰/۴۲۱	۱/۴۳۰۵	-۱/۵۸۸	۱/۱۴۹۱	۲ رنگی
همانند ۷	-۰/۹۴۳	۱/۴۸۹۰	۰/۷۱۴۹	۱/۱۸۱۲	۲ رنگی
همانند ۸	۲/۰۲۴	-۰/۲۰۹	-۰/۳۷۵	۰/۹۵۱۲	۲ رنگی
همانند ۱۳	۱/۷۵۸۷	-۰/۵۰۲	۰/۲۱۲۴	۰/۹۲۱۱	۲ رنگی
همانند آبی	۱/۰۵۸۲	-۰/۷۹۷	-۱/۰۸۶	۱/۵۸۱۰	۱ رنگی
همانند قرمز	۱/۴۸۰۵	-۳/۱۷۰	۲/۳۹۰	۳/۷۳۰	۱ رنگی

به دست آمده مستتر باشند در حالی که حصول چنین تأثیراتی در هنگام تعیین مقدار K/S به روش کالیبراسیون میسر نیست.

۷- رنگ همانندی منسوجات با کمتر از سه رنگ

در این حالت نیز اساس الگوریتم به کار رفته روش آکن بوده، فقط با این تفاوت که به علت کاهش رنگها به ۲ یا ۱ رنگ ماتریس تکرار در روش آکن از حالت مربعی خارج شده و در این حالت نیز مجدداً از سیستم شبه معکوس ماتریسها استفاده می‌شود. پس از انتخاب رنگها توسط روش رنگ همانندی اسپکتروفتومتری، غلظتهای پیشنهادی به عنوان اولیه‌ها به یک برنامه کالریمتری دو رنگی معرفی می‌شوند و غلظتهای مورد نیاز تا حدی که ΔE

نمونه‌ها به حداقل رسانده شود محاسبه می‌شوند. برای نمونه‌های تک رنگی ابتدا غلظت تک رنگ از همانندی اسپکتروفتومتری به دست می‌آید و این رنگ به همراه دو رنگ دیگر به عنوان اولیه‌ها به سیستم سه رنگی آکن معرفی می‌شوند با این تفاوت که غلظتهای دو رنگ دیگر دائماً صفر در نظر گرفته می‌شوند. از نتایج به دست آمده در جدول ۳ می‌توان مشاهده کرد که در مورد نمونه‌های دو رنگی می‌توان در بعضی از نسخه‌ها به مقادیر اختلاف رنگ بسیار کم و یا حتی صفر رسید. از سوی دیگر برای برخی از نمونه‌ها بهترین جوابها نتایج رنگ همانندی اسپکتروفتومتری‌اند و ورود به مرحله رنگ همانندی کالریمتری باعث افزایش اختلاف رنگ می‌شود. قابل ذکر است با روش پیشنهادی اغلب نمونه‌های مورد

آزمایش همانند می‌شوند و اختلاف رنگ کالریمتری آنها کمتر از اختلاف رنگ در رنگ همانندی اسپکتروفتومتری می‌شود.

۸- تصحیح نسخه‌های رنگ‌گری

در هر رنگ همانندی غالباً اختلافی بین نسخه‌های محاسبه شده از طریق رایانه و نمونه استاندارد پس از اولین رنگ‌گری وجود دارد. به همین منظور روشهای تصحیحی در این خصوص باید مطرح باشند که پس از اعمال آنان در رنگ‌گری بعدی نمونه را حتی الامکان به نمونه استاندارد نزدیکتر کند. روش تصحیحی که توسط آلن [۸] پیشنهاد شده به این صورت است که در یک رنگ همانندی کالریمتری ابتدا نمونه رنگ‌گری شده آزمایشگاهی به عنوان استاندارد به برنامه معرفی و با استفاده از یک برنامه رنگ همانندی رایانه‌ای غلظتهای مورد نیاز به دست می‌آیند. این غلظتها به عنوان C_c شناخته می‌شوند. سپس نمونه استاندارد و نمونه آزمایشگاهی را در برنامه دیگری معرفی کرده و از طریق محاسبه Δt بین این دو نمونه ΔC جدیدی به دست می‌آید و پس از افزودن این ΔC ها به غلظتهای قبلی غلظتهای جدیدی به دست می‌آید که می‌باید در یک فاکتور تصحیح نیز ضرب شوند. فاکتور تصحیح عبارت از نسبت غلظتهای آزمایشگاهی عمل شده (C_p) به غلظتهای رایانه‌ای (C_c) است. معادله‌های (۲۰) و (۲۱) مطالب ذکر شده را به نحو ساده‌تری بیان می‌کنند.

$$f = \begin{bmatrix} f_1 = \frac{C_{b1}}{C_{c1}} \\ f_2 = \frac{C_{b2}}{C_{c2}} \\ f_3 = \frac{C_{b3}}{C_{c3}} \end{bmatrix} \quad C_{\text{new}} = \begin{bmatrix} C_{\text{old}} + \Delta C_1 \\ C_{\text{old}} + \Delta C_2 \\ C_{\text{old}} + \Delta C_3 \end{bmatrix} \quad (20)$$

و در نهایت غلظتهای نهایی عبارت‌اند از:

$$C_{\text{final}} = \begin{bmatrix} f_1 * C_{\text{new}1} \\ f_2 * C_{\text{new}2} \\ f_3 * C_{\text{new}3} \end{bmatrix} \quad (21)$$

تصحیح اولین نمونه‌های آزمایشگاهی رنگ‌گری شده برای نمونه‌هایی با $\Delta E > 2 - 2/5$ طبق روش توضیح داده شده در بالا و تصحیح دوم نسخه‌های رنگ‌گری نیز به همین روش انجام شد. همان گونه که از نتایج مندرج در جدول ۴ مشاهده می‌شود مقدار (ΔE) به

میزان قابل توجهی کاهش یافته است و می‌توان نتیجه‌گیری کرد که روش تصحیح پیشنهادی توسط آلن برای این نمونه‌ها مناسب بوده است.

۹- ارائه روش جدیدی در تصحیح نسخه‌هایی که اختلاف رنگ آنها با استاندارد کم است

عملاً در انجام عمل تصحیح مشاهده شد که نمونه‌هایی که دارای $\Delta E \leq 2/5$ هستند با استفاده از روش پیشنهادی آلن قابل تصحیح نیستند. به عبارت دیگر نمونه‌هایی که دارای اختلاف رنگ بسیار کمی بودند پس از عمل تصحیح تغییری در اختلاف رنگ آنان ایجاد نمی‌شود. برای این نمونه‌ها از روش دیگری استفاده شد. به طور خلاصه روش تصحیح به کار رفته به صورت زیر است:

- گام ۱ - معرفی انعکاس نمونه رنگ‌گری شده به عنوان انعکاس زمینه،
 - گام ۲ - استفاده از یک برنامه کالریمتری برای همانندی استاندارد توسط نمونه بالا،
 - گام ۳ - به حداقل رساندن اختلاف بین نمونه استاندارد و نمونه همانند شده ($\Delta E \rightarrow 0$) و
 - گام ۴ - جمع جبری غلظتهای قبلی با غلظتهای حاصله از تصحیح و تعیین غلظت جدید.
- جدول ۵ نشان‌دهنده نتایج به دست آمده از این روش است.

۱۰- نتیجه‌گیری

- الف - بر مبنای نتایج حاصله به نظر می‌رسد که تعیین K/S به روش جدید نسخه‌های مناسبتری را عاید می‌سازد که نیاز به تصحیح کمتر داشته و حتی برخی از نمونه‌ها در اولین رنگ‌گری همانند می‌شوند. به نظر می‌رسد که علت کسب چنین نتیجه‌ای ناشی از این نکته باشد که در روش جدید هر گونه اثر متقابل رنگها و بلوک شدن احتمالی آنان توسط سایر رنگها در مقدار K/S به دست آمده محسوب شده است. بدیهی است حصول چنین تأثیراتی در هنگام تعیین مقدار K/S به روش کالیبراسیون میسر نیست.
- ب - نحوه انتخاب رنگهای اولیه به روش توضیح داده شده باعث انتخاب مناسبتر رنگینه‌ها در رنگ همانندی، کاهش خطا و تسریع در به دست آوردن نسخه‌های مناسبتر رنگ همانندی در مراحل بعدی می‌شود.
- ج - با لغو محدودیت در تعداد رنگهای به کار رفته، رنگ

جدول ۴ - نمونه‌های تصحیح شده با استفاده از روش آلن

نمونه	ΔE نمونه قبل از تصحیح	ΔE نمونه بعد از تصحیح	CMC نمونه قبل از تصحیح	CMC نمونه پس از تصحیح
تصحیح همانند ۹	۱۰/۵۴۸	۶/۰۴۴۹	۱۱/۱۲۱	۶/۱۳۷۶
تصحیح همانند ۵	۴/۴۵۵۴	۳/۵۲۹۵	۴/۳۶	۳/۷۷۹۶
تصحیح همانند ۱۰	۷/۲۴۳۸	۴/۴۱۴۲	۷/۹۳	۳/۷۷۲۶
تصحیح همانند ۱۱	۱۲/۲۸۹۴	۵/۴۷	۷/۷۸	۳/۳۷۶۰
تصحیح همانند قرمز	۴/۷۳	۲/۶۸۲۰	۳/۷۳	۱/۱۵۵۳

جدول ۵ - نمونه‌های تصحیح شده با استفاده از روش جدید

نمونه	ΔE نمونه قبل از تصحیح	ΔE نمونه بعد از تصحیح	CMC نمونه قبل از تصحیح	CMC نمونه پس از تصحیح
تصحیح همانند ۳	۲/۱۷۸۸	۲/۰۶۳۳	۱/۱۴۹۱	۱/۱۷۸۷
تصحیح همانند ۲	۳/۳۱۱۵	۱/۲۷۷۶	۱/۹۴۱۶	۰/۸۳۱۷
تصحیح همانند ۴	۱/۴۲۲۸	۱/۵۶۸۷	۱/۸۵۱۶	۱/۴۹۹۶
تصحیح همانند ۱۲	۱/۹۰۲۱	۲/۱	۱/۱۸۱۲	۱/۳۸۹۶

د- انجام تصحیح به روش جدید برای نمونه‌هایی که از مقدار اختلاف رنگ کمتری نسبت به استاندارد برخوردارند منجر به کسب نتایج مطلوبی در رنگ همانندی می‌شود.

همانندی کالریمتری از محدودیت سه رنگی خارج شده و درجه آزادی رنگ همانندی از ۳ رنگ به ۱۱ رنگ افزایش (کاهش) می‌یابد. به بیان دیگر با استفاده از روش شبه معکوس ماتریسها هیچ نوع محدودیتی در تعداد رنگهای اولیه وجود نخواهد داشت.

واژه نامه -

- | | | |
|--------------------------------------|-------------------------|---------------------------------|
| 1. least squares technique | 8. unit K/S | 16. Kubelka-Munk |
| 2. matrix pseudo invers | 9. shade correction | 17. iteration loop |
| 3. colorimetric color matching | 10. Matlab | 18. color index |
| 4. spectrophotometric color matching | 11. matrix transpose | 19. three chromatic |
| 5. computer color matching | 12. cycle | 20. on weight of fabric (o.w.f) |
| 6. degree of freedom | 13. F-Test | 21. color difference |
| 7. metamarism | 14. confidence interval | |
| | 15. metamarism index | |

مراجع

- Kubelka, P., and Munk, F., "Ein Beitrag Zur Optik der Farbanstriche", Zeitung Technische Physiks, Vol. 12, PP. 593-601, 1931.
- McGinnis, P. H., Jr., "Spectrophotometric Color Matching with the Least Squares Techinauc, Journal of Color Engineering, Vol. 5, No. 6, PP.

- 22-27, 1967.
3. Allen, E., "Basic Equations Used in Computer Color Matching, "Journal of Optical Society of America, Vol. 56, No. 9, PP. 1256-1259, 1974.
 4. امیرشاهی، س.ح.، "استفاده از شبه معکوس برای رفع محدودیت در تعداد رنگهای به کار رفته در رنگ همانندی کالریمتری، نشریه استقلال، دانشگاه صنعتی اصفهان، سال ۱۴، شماره ۲، ص ۱۳ - ۲۰، اسفند ۱۳۷۴.
 5. Amirshahi, S.H., and Pailthorpe, M. T., "An Algorithm for Optimizing Color Prediction in Blends, "Textile Research Journal, Vol. 65, No. 11, PP. 632-637, 1995.
 6. McDonald, R., Color Physics for Industry, (R. McDonald, Ed.), Chapter 5, Dyers' Company Publications Trust, Bradford, 1987.
 7. Walowit, E., McCarthy, C. J., and Berns, R. S., "An Algorithm for the Optimization Absorption and Scattering Coefficients , "Color Research and Application Journal, Vol. 12, No. 6, PP. 340-343, 1987.
 8. Allen, E., Optical Radiation Measurements, (F. Grum and C.J. Bartleson , Eds), Vol. 2, Chapter 7, Academic Press. New York, 1980.